

**Základní kurs
o františkánském
misionářském
charismatu**

**Jednota
kontemplace
a misie**

Učební list 10

Impressum

Copyright a vydavatel originálu:

Internationales Leitungsteam des CCFMC
Druhé přepracované vydání podle návrhů
Mezinárodního kongresu CCFMC v Assisi 1994

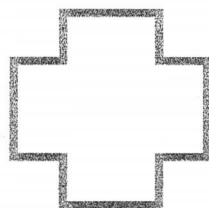
Překlad:

P. Juvenál A. Valíček OFMCap.

Redakce a vydavatelství českého překladu:

alverna,
Praha

Obsah

Jednota kontemplace a misie

Z pramenů

Jako by to byl hlas Boží

A. Úvod

B. Přehled

C. Informace

1. Význam slova „kontemplace“ u Františka a Kláry
2. František: „Po ničem jiném nechceme toužit“
3. Klára: „S úplnou oddaností“
4. Odchod: Opustit svět uprostřed světa
5. „Žít pro toho, který za všechny zemřel“
6. Svět jako klášter: Kontemplace jako misie
7. Celu všude nosit s sebou
8. „Víc než poustevna“. Kontemplace jako žitá skutečnost
9. Jít světem kontemplativně
10. Mít ducha Pána: modlitba a oddanost.

D. Cvičení

E. Použití

F. Odkazy

Jako by to byl hlas Boží

Františka odjakživa přitahovalo Boží tajemství. Dovedl na dlouhé hodiny odejít do samoty, modlit se a rozjímat. Nic a nikdo ho neměl při tom vyrušovat.

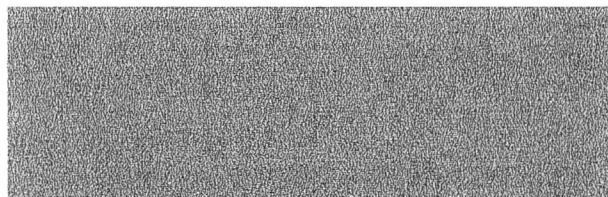
Přece však se rozhodl pro život ve světě. Chtěl být chudý s chudými, chtěl hlásat Boží království, objímat malomocné. Když však viděl radostnou tvář Kláry a ostatních sester, které žily v odloučení u San Damiana, napadla ho velká otázka: Neměl by se on také definitivně vzdálit od zmatků světa? Nebylo by lepší žít tam vysoko v Carceri nebo na jiném osamělém místě? Vyhýbat se lidem a jejich svárům? Znat jen Boha a klanět se mu, aniž by ho svět vyrušoval?

Jak nalézt odpověď? František věděl, že sám si odpovědět nemůže. Potřeboval si promluvit s druhými a potreboval jejich modlitbu. Proto se obrátil na Kláru, svou milovanou sestru a na bratra Silvestra.

Oba řekli totéž: Františku, Bůh tě nepovolal jen kvůli tobě samému; ty si musíš zaprášit nohy. Nesmíš úplně odejít ze světa, lidé tě potřebují. Musíš jednat jako Bůh, který kráčet po cestách lidí, aby mohli poznávat jeho přítomnost.

Stejná odpověď obou milovaných lidí mu připadala jako samotný hlas Boží. A tak se František zamíchal do běhu světa, zcela obrácen k Bohu, který vkročil do lidské bíd.

(Podle Kv 16 a LM 12).

Náš svět touží po radosti, lásce a svobodě

Náš svět prožívá mnoha způsoby úzkost a strach a touží po radosti, lásce a jednotě, ale nemůže nic z toho nalézt. Nesmyslnost, kterou lidé zakoušejí, je žene ke všem možným formám hledání a bloudění. Zasahuje to i dovnitř řeholních společenství. I my jsme do určité míry zasaženi tímto onemocněním ducha.

Potřebujeme orientaci; řečeno jinými slovy potřebujeme kontemplaci. V předkřesťanské době označovalo toto slovo činnost antických kněží, kteří na obloze ohraničovali prostor, kde pozorovali let ptáků a pokoušeli se z toho poznávat a vykládat vůli bohů. V křesťanské tradici jde o patření na Boha, jak se dává poznat v přírodě, v dějinách a ve svém zjevení, abychom tam našli orientaci pro svůj život podle jeho vůle. Dnes opět objevujeme, co poznávali mystikové všech dob: Kontemplaci jako mlčenlivou otevřenost vůči božskému a zaměření všech sil ducha a duše na Boží přítomnost. František a Klára se zavázali k obojímu: orientaci na Boží vůli a na jeho zjevení a k umlčení veškerého mluvení před tajemstvím Boha, kterého zakoušejí ve zcela osobním vztahu. Zároveň chtějí celý svět zapojit do dynamiky Boží vůle. Kontemplace a misie jsou jim dvěma póly jedné skutečnosti.

Aspekty kontemplace

Co víme o kontemplaci u Františka a Kláry má tolik aspektů, že stěží můžeme poukázat na víc, než jenom na několik. Po objasnění pojmů ukážeme, že oba nechtěli nic jiného, než být kontemplativními lidmi. Různým způsobem se vzdálili světu, ne však stvoření, které měli rádi, do něhož jako lidé patřili. Při setkání s Kristem objevil František a svým

způsobem i Klára, že křesťanská kontemplace zároveň zahrnuje činnost. Chtěli žít „*pro toho, který zemřel za všechny*“ (1. Cel 35). Z toho plyne, že nelze oddělovat klášter a svět. „*Svět je náš klášter*“. Obrácení k Bohu a obrácení k světu tvoří jakýsi celek, který nelze dělit. Z toho plyne, že kontemplace není vázána na zdi kláštera. Místo kontemplace je vždy tam, kde se právě zdržujeme. Ještě víc: i ve světě s jeho konflikty a bídou můžeme žít ve spojení s Bohem: To je pravá kontemplace. Uprostřed činnosti zůstává kontemplace vlastním zdrojem síly. Ve spojení s Bohem jdeme světem, abychom se sami obětovali. To platí také o práci, která „nesmí zhasínat ducha modlitby a oddanosti“.

Na konci uvedeme několik praktických důsledků.

Informace

C

Význam slova "kontemplace" u Františka a Kláry

1

František i Klára jsou lidé kontemplativní. Ve spisech v Pramenech se u Františka setkáváme s činným slovesem „contemplari“ (= patřit, nazírat) a u Kláry s podstatným jménem „contemplatio“. U obou se tím neoznačuje tolik nějaká činnost jako spíše dovolování, aby se něco stalo. Jde o to mít srdce stále obrácené k Bohu. Kontemplace vyrůstá z bdělého uvědomění si skutečnosti světa a Boží přítomnosti v něm. „*Mit ducha Páně a jeho svaté působení*“ (PŘ 10) - to je kontemplace.

Taktéž „*z celého srdce, celou duší..., vši silou a mocí, všemi silami ducha a těla, vši náklonností a žádostí...*“ milujme Boha (NŘ 23).

František: *“Po ničem jiném nechceme toužit...”*

2

Kdo čte spisy sv. Františka, cítí okamžitě hluboký kontemplativní rozměr. Když František vysloví jméno „Bůh“ nebo „Ježíš“, jeho řeč se mění: Z nemotorného písaře se stává básník. Jako řečník i básník vyjadřuje své přilnutí k Bohu. Mnohé části jeho spisů jsou nejčistší modlitbou, velmi výraznými hymny, prefacemi, litaniemi, zpěvy. Nejznámějším a formálně nejdokonalejším textem je Píseň bratra slunce (Chvalozpěv stvoření). Kromě toho však máme mnoho jiných, které prozrazují jeho vnitřní oheň. To už samo o sobě dokazuje vzájemnou souvislost kontemplanace a misie. František napsal všechny tyto texty, aby z toho ostatní něco měli. Diskrétním způsobem chtěl, aby i ostatní měli účast na jeho vnitřním žáru. Píseň bratra slunce vznikla po těžké krizi v jeho životě, kterou způsobila nemoc a deprese. František zde prožívá Boží přízeň. Mizí pochybnosti, deprese se mění v jásot, utrpení a smrtelná úzkost v život. Tuto zkušenost překládá František do slov a hudby, aby bratři šli světem, velebili tuto Boží přízeň a nadchli lidi ke chvále Boha. Také litanie, kterou František dává bratru Lvovi je „pastoračním textem“.

František vidí, jak velice bratr Lev pochybuje a jak ho trápí pocity méněcennosti. Proto mu rovnou říká: Také ty, bratře Lve, neseš znamení Božího tajemství; i ty jsi poznačen křížem. Jen se nechej strhovat nepochopitelným Bohem, tím tajemstvím, které můžeš oslovovat „TY“, vždy znovu tímto „TY“, spojeným střídavě se slovy: láska, krása, moudrost, pokora, pokoj, bezpečnost... (srov. ChvB). František jako by znal asiatskou modlitební metodu, která se dovede usebrat do jednoho slova a tímto slovem se dokonale vyjadřovat (= „Mantra“). Od této metody se František liší v tom, že se těmito slovy obrací na nepochopitelné a velké „TY“.

Chápeme proto, že Tomáš z Celana vidí ve Františkovi ideál veškerého modlení: „*Aby své srdce různým způsobem učinil celopalem, představoval si toho, který je jen Jeden a pouhý Duch, různým způsobem. Často se modlil jen srdcem, aniž pohnul rty. Svého ducha uměl dokonale odvracet od vnějších věcí dovnitř a vzhůru. Všechny své duchovní mohutnosti soustředil pak na to jediné, co od Pána žádal. Nemodlil se jen jako celý člověk, spíše se celý stával modlitbou*“ (2 Cel 95). Než k tomu dospěl, musel urazit dlouhý kus cesty.

Podle Františka si Boha musíme vážit nade vše: Nic jiného mu nesmí konkurovat. „*Nic jiného tedy nežádejme, nic jiného si nepřejme, v ničem jiném nenacházejme zalíbení a potěšení než ve svém Stvořiteli, Vykupiteli a Spasiteli, jediném pravém Bohu, který je plností dobra, všechno dobro, celé dobro, pravé a nejvyšší dobro...*“ (NŘ 23,9) Tento text jednoznačně ukazuje: František chtěl, aby jeho hnutí bylo společenstvím, které je zcela určeno kontemplanací, modlitbou a službou Bohu. Tím však není ještě řečeno nic o tom, jakým způsobem chtěl František tento kontemplativní rozměr svého života uskutečnit.

Umění a moudrost, jak lze konkrétně kontemplativně žít, můžeme vidět především na Kláře z Assisi. Chtěla sice žít jako František, ale více kvůli dobovým okolnostem, než z vlastního rozhodnutí, se musela uchýlit do „posvátného prostoru“, do klauzury v San Damiano.

Tam žila přes 40 let spolu s 50 sestrami. V procesu svatořečení se stále znovu setkáváme se zprávami, že se její život vyznačoval dlouhými dobami tiché, osamělé modlitby a vnitřními zkušenostmi, plnými světla. Slovo, které četla v Písmu svatém nebo které slyšela při liturgii, se jí vrylo do paměti jako nezrušitelný obraz, stalo se viděním, které jí po celé hodiny naplňovalo.

Pečovala o to, aby evangelium vysvětlovali dobří teologové, a tyto výklady prohlubovala dlouhým rozjímáním. Právě tak si uvědomovala eucharistickou přítomnost Kristovu tak reálně, že na ni hleděla s úžasem v očích a objímala ho horoucím srdcem. Když r. 1220 přišel do San Damiana kardinál Hugolin, uváděla ho s sebou do propastí mystické zkušenosti. On sám v jednom dopise výslovně dosvědčuje, že ještě po měsících pociťoval bolest, že se odtud musel opět vynořit. Vnitřní přebývání Boha prožívala Klára tak hutným a konkrétním způsobem, že z něho vyplývaly její výroky, které jedinečným způsobem podtrhují důstojnost člověka.

Tak píše své přítelkyni Anežce Pražské: „*Z celého srdce miluj toho, který se z lásky k Tobě zcela obětoval, jehož krása se podivují slunce i měsíc a velikost a úžasnost jeho odplaty je bez konce*“ (3. An). Kontemplace je objetí Milovaného, jehož krása přesahuje krásu stvoření. Toto spojení „krásy“ a intimní „lásky“ patří ke kontemplaci nazývané „mystika nevěsty“, která v té době naplňovala život mystiků. Tento motiv je ve všech spisech svaté Kláry a začíná v „Privilegiu chudoby“, kterého dosáhla r. 1216 od papeže Inocence III. a na jehož textu spolupracovala, a sahá až k Závěti, kterou psala těsně před smrtí.

V citovaném třetím listu Anežce Pražské přistupuje k tomu ještě motiv „klauzury“. Tento důležitý pojem kontemplativního života však nepoužívá ve smyslu klášterních zdí, které mají chránit vztah k Bohu. „Klauzura“ je lidské tělo, ještě určitěji „srdce“. Toto intimní místo v člověku se stává „svatým místem“, Božím příbytkem: „*Milosti Boží... je duše věřícího člověka větší než nebe. Neboť nebe s ostatními tvory nemohlo pojmut Stvořitele, zatímco jedině věřící duše je jeho příbytkem a sídlem, a to jen láskou, kterou nemají bezbožní!*“ (3. An) Klára by jistě nemohla takto mluvit, kdyby se jí vnitřní přebývání Boha nebylo mnohokrát stalo obšťastňující zkušeností.

„Krása“, „intimní láska“, „prožívaný vztah ke Kristu“, „snoubenecká mystika“, „Bůh přebývající v nás“, to jsou nejdůležitější výrazy, které vyjadřují Klářinu kontemplaci. Musíme se zde ještě zmínit o tom, že všechny tyto výrazy jsou spojeny s motivy „chudoby“ a „utrpení“. (srov. UL 19).

Doložíme to jedním citátem: „*Rozjíměj, jak se stal opovrženým kvůli tobě a i v tom ho následuj, že pro něho budeš na tomto světě opovržená... Vznešená královno, pozoruj ho, rozjíměj, rozhni se, abys ho celou duší následovala!*“ (2. An).

Jedno z nejpůsobivějších míst, kde Klára hovoří o kontemplaci, máme opět v jednom listu Anežce Pražské: „*Ponoř svou mysl do zrcadla věčnosti, svou duši do blaha slávy,*

své srdce do krásy božské podstaty... celá se přetvoř v obraz jeho božství, když budeš takto uvažovat o Bohu“ (3. An).

Mohli bychom to shrnout takto: Kontemplace je žasnoucí údiv, který samovolně tryská ze srdce a mění se v chvalozpěv a děkování. Znamená také ztišení se a ponoření se v Boha, s nímž jsme skrze Krista smířeni. Kontemplace je Boží působení v nás.

Otevíráme se Bohu, abychom se jím dali proměnit. Kontemplace znamená úžas, uctivost, dobrotu, uchvácení. Dává nám poznat naši nicotu, zakoušet bolest z naší prázdnoty a zároveň si uvědomovat svou důstojnost. Kontemplace není nic jiného, než dokonalé otevření svého srdce Bohu.

Odchod:

Opustit svět uprostřed světa

4

Když mluvíme o kontemplaci, musíme odstranit nedorozumění, která se vždy znovu objevovala také v křesťanské tradici. Ve svém odkazu mluví František o tom, že má „opustit svět“. Tento výraz lze chápat platónsko-dualisticky. Co rozumíme výrazy „platónský“ a „dualistický“? Za oběma pojmy se skrývá světový názor, odporující křesťanskému, jak jsme ukázali už v prvním učebním listu. Tento názor vidí ve hmotném, ve viditelném, v tělesném a ve světě obecně něco méněcenného nebo dokonce zlého, odkud je třeba odejít a vzdalovat se. Cílem křesťanů, kteří jsou stoupenci tohoto názoru, je zřít se světa, odejít odtud, a hledat Boha v nějakém opuštěném údolí, na osamělém vrcholu hory nebo v liduprázdné poušti. Svět lidí s jejich starostmi a radostmi je takovým lidem lhostejný.

Takový postoj je cizí křesťanské víře, i když křesťané pokušení dualismu stále znovu podléhají. Věříme přece v Boha, který se stal člověkem, v nevýslovné tajemství, které se stalo tělem, které jednou provždy zapustilo kořeny v lidských dějinách a proto je lze najít jen ve světě. Ústředním pojmem křesťanství je „Boží království“, svět, který chce Bůh stvořit a do kterého nás volá. Tato víra mohla proto vést k této podivuhodné větě jednoho evangelického teologa 17. století: „*Cílem všech Božích cest je tělo*“ (J. C. Oetinger.)

Co tedy míní František, když mluví o opuštění světa? A jak chápe Klára svůj od světa odloučený život v San Damiano? „Svět“ může znamenat různé věci:

* **Svět jako stvoření, univerzum, kosmos, „nebe a země“, jako všechno:**

„Omnia“ (= všechno) nacházíme ve slavném „Můj Bůh, mé všechno“ (srov. odd. 8, str. 14). To vyjadřuje určitý vztah víry: věříme, že svět je stvořen, tj. svět nemá smysl v sobě nebo ze sebe; jeho důstojnost je v tom, že byl stvořen. Nemůžeme se vyčleňovat ze stvoření, protože jsme sami jeho částí. Víra o stvoření je u Františka velice konkrétní, jak to výrazně dosvědčuje Píseň bratra slunce. Klára to těsně před svou smrtí v krátké modlitbě vyjadřuje: „*Bud' veleben Pane za to, že jsi mne stvořil*“ (KIC 46).

7

Chudoba a „být stvořen“ jsou pro oba totéž; chudoba znamená: být na někoho odkázaný, nemít život sám ze sebe. V Písni bratra slunce se tato stvořenost stává společným jmenovatelem všeho, co existuje.

* Svět ve své rozpolcenosti:

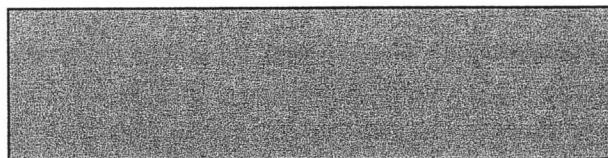
Na jednu stranu je svět místem, kde Bůh působí. Je Božím stvořením. Na druhé straně je to však místo, kde se člověk chová nezávisle, staví se proti Bohu a tak se sám ztrácí; je to svět, který se zřiká Boha. Tato rozpolcenost prochází středem lidského srdce. Ze skutečného světa se proto vykrást nemůžeme. Bereme ho s sebou a objevíme ho právě tam, kde jsme byli podle našeho názoru od něho daleko. Všichni, kdo odešli do pouště nebo do klauzury, museli zažít, jak zlo šlo za nimi a ohrožovalo jejich život. Známa jsou pokušení sv. poustevníka Antonína v Egyptě (zemřel v r. 356). Tuto zkušenost učinili také František a Klára.

Lidská společnost:

František používal výraz „saeculum“. Myslí se tím konkrétně formovaný, strukturovaný, časem, okolnostmi, situacemi, hodnotovými představami, iluzemi atd. určený svět. Takový svět můžeme prožívat jako cizí, nepřátelský, hrozivý, protibožský. Bdělý člověk může být stále víc vytlačován k hranicím tohoto světa, protože v něm nenachází žádný domov. Právě toto popisuje František ve svém odkazu. Malomocný, vyhnaný ze středověkého světa, dal Františkovi pocítit, že také on stojí na hranicích. Tu se František zaradí a vědomě činí tento krok: takovýto svět opouští, aby vedl nový život (= pokání). Jinými slovy: Svět se může ukázat jako uzavřený celek, který člověka pomalu dusí (= hřích podle evangelia sv. Jana). Pak jde o to najít nové stanoviště: Ježíš a jeho evangelium se stávají normou, na níž se má založit celý život.

Je proto nutné odejít ze společnosti, která se považuje za absolutní. To patří k podstatě křesťanského života. Tento odchod však neznamená útěk ze světa ani odchod ze stvoření.

U Františka to vidíme na tom, že se stále považuje za kočovného kazatele, který neúnavně chodí od místa k místu a zůstává obrácen k lidem. Čas od času se vzdaluje, aby se sám neztratil. Pro Kláru čas ještě nedozrál, aby mohla chodit světem jako kočovný kazatel. Musí se uchýlit se svými sestrami do San Damiana a převzít přísnou klauzuru, kterou jí ukládá Hugolín z Ostie. Všimneme-li si však blíže slov, jimiž popisuje svůj život, zjistíme velké rozdíly proti slovům, kterých používá církve: nenacházíme slova „klauzura“ a „inkluse“ (= uzavření). Klára je otevřená světu: lidé si od ní dávají radit, uzdravuje nemocné, které jí přinesou, přijímá do kláštera malé děti, dvakrát (1240 a 1241) zachraňuje svůj klášter a město Assisi před vojsky Bedřicha II. Říká: „*Neoslepne ten, kdo hledí na Boha!*“ a dodává: „*Nic nebude zkřiveno tomu, kdo slouží Bohu*“ (KIC 19).

„Žít pro toho, který za všechny zemřel“

5

Čas od času byl František v pokušení chápat kontemplaci jako odchod, a - jak se tehdy říkalo - jako vedení „andělského života“. Jinými slovy: Již zde na zemi se lidé chtějí přiblížit andělskému způsobu života: hledět jen na Boha, nenechat se ničím odvádět, „neposkvřňovat se“ tímto světem. Nehledě k tomu, že je to iluze, nestojí toto chápání kontemplativního života vlastně ani na křesťanské půdě. Tímto pokušením nachází František, po rozhovoru se sestrou Klárou a bratrem Silvestrem, svůj způsob života: „*Jako praví milovníci spravedlnosti nyní uvažovali, zda se mají zdržovat mezi lidmi, nebo zda by neměli žít v samotě. Svatý František však, který se nespolehal na vlastní činnost, nýbrž každé dílo začínal svatou modlitbou, rozhodl se, že nebude žít pro sebe, nýbrž pro toho, který za všechny zemřel. Cítil se poslán, aby Bohu získával duše...*“ (1. Cel 35).

František i Klára se považovali za poslané žít příběh Ježíše Krista a jeho kříže kontemplací. Všude jasně viděli, že Bůh chce spásu člověka. Dosáhnout souladu s Boží vůlí se dá jen tehdy, když usilujeme o spásu světa. Jinými slovy: Kontemplace musí určovat pohled na Krista. Kristus však pro lidi žil a zemřel. Postava Krista, která je ústředním bodem kontemplace, vede tedy přímo do světa.

František je šťasten, že nemusí ubírat nic z výlučnosti, která ho váže na Boha a na Ježíše Krista. Ale právě tato výlučnost v sobě zahrnuje činnost, nevylučuje ji. Jinými slovy: Bůh a svět nestojí vedle sebe jako konkurenti. Kdo rozjímá a modlí se jako křesťan, ten nachází Boha ve všem. Je přece za vším a nade vším. Pavel to formuloval takto: „*Bůh bude všechno ve všem*“ (1 Kor 15,28).

Svět jako klášter; kontemplace jako misie

6

Nikde ve spisech svatého Františka se nevyskytuje slovo „klášter“ k označení místa jeho pobytu. Slovo „klauzura“ (claustrum) najdeme dvakrát v jeho Pravidlech pro život v poustevnách. Nepoužívá však toto slovo v mnišském smyslu: nejedná se o zdi, obklopující nějaký klášter nebo kostel. Lidé, kteří se tam scházejí, tam pobývají jen po určité a přechodnou dobu. Také mohou odejít, kdy chtějí.

„Klouzura“ ve františkánském smyslu je prostě místo ohrazené živým plotem nebo jiným způsobem, aby tam lidé zvenku nemohli jen tak vcházet. Jak už jsme viděli, Klára se své strany klouzuru, kterou jí uložila církev, odstranila co do obsahu a mysticky ji přetvořila.

Můžeme se potom divit, že pro františkánské hnutí se pojmy „svět“ a „klášter“ kryjí? Vyjadřuje se to v jedné františkánské mysteriózní hře, kde vystupuje chudoba jako osoba a bratři ji oslovují „paní“:

„Když se velice klidně a přece s mírou vyspala, spěšně vstala a prosila, aby jí ukázali klášter. Bratři ji vyvedli na pahorek, ukázali jí celý svět, pokud oko dohlédlo, a pravili: Toto je náš klášter, Paní!“ (SC 63).

Klášter je svět, svět je klášter. Lépe se nedá formulovat jednota obrácení se k Bohu a obrácení se k světu. Kontemplace je možná všude, a všude je vyžadována. Pokud se kontemplyje uvnitř klouzury, pak musí být v klášteře celý vesmír. Nesmí existovat žádná klouzura myšlení a srdce. Nic a nikdo nesmí zůstat „venku“. Všechno a každá věc se musí zahrnout do kontemplativního způsobu života.

O společenství sv. Kláry říká M. Bartoli: Bylo „*myšleno jako otevřené společenství, otevřené tak, že je neuzavíraly žádné hranice: jeho obzor obsahoval celý svět*“ (Bartoli 119).

I když žila v klouzře, příklad jejího života zářil mimo ni (Bula svatořečení). Moc dobrého příkladu už byla apoštolátem, misí s dalekosáhlými důsledky.

Ve své Závěti Klára píše: „*Neboť nejen ostatním lidem, ale i našim sestřím nás Pán ustanovil za příklad a vzor jako zrcadlo. Vždyť Pán naše sestry povolává ke stejnému životu, k němuž povolal nás...*“ (ZK1 6).

Klára překročila hranice poustevny dvojím směrem: „*zevnitř navenek (tím, že se považovala za příklad a vzor, který má co říci celé církvi) a zvenku dovnitř (přijímáním starostí, které byly venku a které Klára a sestry spolu snášely)*“ (Bartoli 121).

Cely nosit všude s sebou

7

Ve františkánském hnutí se již brzy zvláštním způsobem zformoval kontemplativní způsob života: toho se týká Řehole, kterou napsal František a v níž se mluví o „místě ohrazeném“ (srov. Poust). Mnohé poustevny v střední Itálii, do kterých se bratři dočasně uchýlovali, svědčí o tomto způsobu života dodnes. Připomeňme Carceri, Greccio, Fonte Colombo, Monte Casale, Le Celle, Poggio Bustone nebo La Verna. K tomuto životu v poustevnách bychom pravděpodobně mohli přirovnat začátky života klarisek. Chudobu chápou sestry jako: být k dispozici a být připraveny otevřít se Bohu a lidem. Samy sebe a svůj sesterský společný pobyt chtějí nechat prostoupit Božím Duchem.

Zvláštním způsobem si berou za vzor Pannu Marii. Aby se jí podobaly, usilují být „*pannami*“, „*stávat se chrámem*“, „*palácem*“, kde trůní Bůh, „*stanem*“, kde Bůh sdílí naše putování, „*obydlím*“, kde je doma. (srov. PM).

Chtějí být „*dcerami nebeského Otce*“, „*snoubenkami Duchu svatého*“, „*matkami, v nichž je Ježíš počat, kterého v sobě nosí a svatou činností ho rodí*“ (srov. 2. Lvvl 9; srov. KIC).

Uvnitř františkánského hnutí tak máme od samých začátků výlučně kontemplativní způsob života. Nesmíme z toho však vyvozovat, že druhý způsob života, vyjádřený slovy „*jít světem*“, je proto méně kontemplativní. František kladl bratřím na srdce: „*Když jste na cestách, ať je vaše chování tak hodné úcty, jako kdybyste byli zůstali někde v poustevně nebo v cele. Ať už jsme nebo chodíme kdekoli, máme celu u sebe. Bratr tělo je naši celou a duše je poustevnice, která tam bydlí kvůli modlitbě a rozjímání. Pokud duše nezůstává v pokoji a samotě své cely, pak řeholní cela, udělaná rukama, pomáhá jen málo*“ (LegPer 108; srov. 2 Cel 94).

Jestliže Klára nazývá klauzurou“ lidské srdce, František říká, že tělo je „*celou*“. Myslí se tím žít bez podmínek, všude a vždy. Jedná se o životní princip, který se může vyjadřovat v různých strukturách, ve světě a za zdmi kláštera, ale nikdy s nimi není totožný. Tyto struktury mohou pomáhat, nejsou však samotným kontemplativním životem.

"Víc než poustevna": Kontemplace jako žitá skutečnost

8

Kontemplace je víc než nějaká struktura (= „*víc než poustevna*“). To je zřejmé z jednoho příběhu: Jeden ministr se chtěl vyhnout své těžké odpovědnosti a chtěl utéci do poustevny. Prožíval své „*být ve světě*“ jako zlo, kterému třeba utéci. Poustevna se stává pokušením a vykouzluje zraku ministra zdravý svět, kde se dá bez námahy prožívat Boží přítomnost. František však odkazuje ministra na „*Deus meus et omnia*“, na víru, že Bůh je základem každé skutečnosti. Boha je třeba hledat i v tom, „*co ti brání milovat Boha, tvého Pána, a všechny, kteří ti dělají těžkosti, ať jsou to bratři nebo jiní lidé, to všechno máš pokládat za milost*“ (Min).

Je zajímavé, že zde opět nacházíme ono „*nic jiného*“ z Nepotvrzené řehole: „*Taková ať je tvá vůle a ne jiná*“ (Min; srov. NŘ 23). Můžeme-li chápat kontemplaci jako soulad s Boží vůlí, potom vytrpět toto zlo, vydržet tento konflikt, toto „*zůstat ve světě*“, je pravá kontemplace, „*opravdová poslušnost*“. „*List ministroví Menších bratří*“ lze považovat za návod ke kontemplaci. František zůstává věrný svému názoru, že kontemplace je možná všude.

Kontemplativně jít světem

9

Ze všeho, co jsme dosud řekli, je zřejmé, že také misionářská činnost, ono „jít světem“ (NŘ 14-16), musí být ve znamení kontempace. U Františka to vychází z plnosti setkání s Bohem, ať už káže, žije u malomocných nebo dělá opovrhovanou práci chudých. Z tehdejší literatury máme větu, která to pěkně vyjadřuje: František chtěl „contemplando se tradere“ (= odevzdávat se (druhým) postojem kontempace). Tuto větu pochopíme, když ji porovnáme s heslem dominikánů: „contemplata aliis tradere“ (= to, co jsme poznali v kontemplaci, případně sami zakusili, odevzdávat, případně sdělovat, druhým). František a Klára jdou dál: pro ně kontempace nikdy nekončí, samo setkávání s malomocnými a nemocnými, těžká a namáhavá práce, společný život sourozenců, solidarita s chudými, snášení vlastní slabosti a propadnutí smrti, to všechno se stává místem kontempace. Strhování Bohem, který se zjevuje v tom všem, úplně a zcela se odevzdávají.

Mít ducha Pána: modlitba a oddanost

10

Klára měla kontemplativní povahu. Vyznačoval ji duch modlitby a oddanosti Bohu, právě tak, jako vyznačoval jejího otcovského spolubratra a přítele Františka. Některá jeho slova převzala do své Řehole, např., že sestry „mají mít Ducha Páně a ten aby v nich svatě působil“. (ŘehKI 10,7).

Ze solidarity s velkou většinou svých současníků, měl František naruživý vztah k tělesné práci (srov. ZFr 20). Proto také Klára nepřestává příst a vyšívát, i když je od r. 1224 téměř stále připoutána na lůžko. Pro oba je však základní podmínkou kontempace, s níž konají svou práci. Důstojnost člověka, stvořeného Bohem, podle nich záleží na jeho zaměření k Bohu; záleží v „devotio“ (pochází od „votum“ = slib, dokonalá oddanost) a v modlitbě. Nesmí se stát, aby člověk žil pouze ve vztahu k hmotnému a tak ztrácel svou důstojnost. (srov. Ant; PR 5).

Představa sv. Františka a svaté Kláry je do určité míry mezi představou sv. Benedikta a naším moderním chápáním. Benediktinský postoj charakterizuje jejich „ora et labora“ (modli se a pracuj). Osou, kolem níž se točí všechno, především také práce, je modlitba. Na pozadí antického světa to je pochopitelné. Právě lidství se nacházelo mimo práci, ve volném čase, který si mohl dovolit především svobodný člověk.

Těžká, tělesná, práce se přenechávala otrokům. Modlitba jako duchovně-duševní způsob života, se spojovala s volným časem, a tedy s takovou oblastí prožitků, kde se člověk zakouší jako člověk. Proto první místo patřilo modlitbě. Práce byla opačným pólem modlitby. V benediktinské tradici je prací především práce kulturní (odevzdávání antické kultury potomkům), ne tolik práce tělesná, která se také v klášteře přenechávala konvršům (=laičtí bratři ve středověkých mnišských řádech) a sluhům.

František a Klára dělají z těžké tělesné práce výraz lidské a křesťanské solidarity - a to bylo v jejich době novinkou. Modlitba nemá místo vedle práce, ale vykonává se v ní: duch modlitby a oddanosti se nesmí uhasit, nýbrž musí proniknout do samotného výkonu práce. Životním programem františkánské rodiny není tedy modlitba vedle práce, nýbrž modlitba uvnitř práce.

Od té doby učinilo lidstvo další krok. Křesťané časem poznali, že práce není jen břemenem, nýbrž také milostí (srov. PŘ 5), účastí na stvořitelském činu samém. Bůh nestvořil hotový svět, nýbrž činí člověka spoluúčastníkem na svém stvořitelském díle. Z benediktinského hesla „ora et labora“ se tak postupně stalo „labora et ora“. Osou, kolem níž se dnes všechno točí, je práce, k níž se druzí modlitba. Často se tak může stát, že se práce tak cení, že se pro ni zapomíná na modlitbu nebo se dokonce zanedbává a považuje za mrhání časem, za něco, co nám brání pracovat. Práce se dostala do středu pozornosti tak, že se jí měří hodnota člověka a nezaměstnanému hrozí ztráta důstojnosti. Možná, že dnes máme před sebou opět rozhodující krok v lidských dějinách. Před skutečností, že také v zemích s rozvinutým průmyslem stále přibývá nezaměstnaných, a ani v budoucnosti nebudou mít přístup k práci za mzdu každý, je třeba práci nově definovat a najít nové oblasti činnosti. „Ora et labora“ dostává mnohotvárnější podobu: bude stále více volného času pro oddech, pro kontemplaci, práce bude rozložena do více oblastí činnosti (srov. UL 21). Z toho důvodu musí do mnoha nových činností vnikat kontemplativní chování, schopnost přijímat tajemství.

V každém případě však platí: Práce nedostává křesťanský smysl teprve „duchem modlitby a oddanosti“ nebo předpokládaným „dobrým úmyslem“, nýbrž tím, čím práce, příp. různé formy činnosti, jsou samy v sobě: účastí na Božím tvoření, účastí na Kristově spásném plánu, který má člověka připravit na Boží království. To znamená, že práce sama se stává bohoslužbou. Tím však může být jen tehdy, když má bezpečné místo v úkonu kontemplance.

„Syntéza, kterou musíme vypracovat, znamená modlitbu při práci, uvnitř práce a skrze práci. Nejde o to na jedné straně se modlit a na druhé straně jednat, nejde ani o modlení mimo hranice konkrétní křesťanské angažovanosti ve světě, nýbrž o modlitbu během plného nasazení, o zážitek setkání s Bohem při setkání s lidmi. Má-li být taková syntéza dokonalá a trvalá, musí využívat celého bohatství modlitby jako privilegovaného setkávání s Pánem a také celé náboženské hodnoty práce a angažovanosti, která se opravdově zasazuje za spravedlnost a bratrství“ (Kardinál A. Lorscheider).

Kontemplance má vždy vést k praxi, k práci, k zasazování se za spravedlnost a mír, k osvobození chudých z jejich útlaku, k vytváření asijského, afrického, latinsko-amerického, severoamerického a evropského způsobu opravdové lidské existence. Předmětem kontemplance jsou tedy také tzv. profánní oblasti. Nemáme „hledět“ a meditovat jenom o Ježíši Kristu, o Bohu, nad duchovními texty a o skutečnostech z

minulosti, nýbrž hlavně hledět na lidi, s nimiž se setkáváme, na práci, kterou děláme a na ten kousek světa, který je nám svěřen. Snad právě to se máme dnes učit od Františka a Kláry.

Závěry

Kontemplace je určitý rozměr lidského života a ne výsada několika vyvolených. Být kontemplativní znamená objevovat význam života a skutečnosti, hledět na svět jako na symbol, který vede k Božimu tajemství. To zahrnuje povinnost „*silou zmrtvýchvstání proměňovat tento svět na Boží království*“ (M. Amaladoss).

Být kontemplativní neznámá odpoutat se od světa, nýbrž se o svět zasazovat, „jít světem“, aktivním způsobem a tak ho měnit na svět lepší. Boha můžeme objevit, jen když objevíme sami sebe a jsme spojeni s ostatními lidmi a se světem. Do kontemplace vstupuje prožitá zkušenost. Je předpokladem poslání, které znamená, že se ve své existenci dostáváme do styku se silami zla. Kontemplativní člověk se bude zasazovat také za spravedlnost a mír, za ochranu stvoření a za svobodu.

Není třeba zřikat se světa, žít zvláštním způsobem, např. v nějakém Ašramu (poustevně), v nějakém klášteře nebo kde, zachovávat nějaký rigorosně asketický program. Ať jsi kdekoli, buď sám sebou. Správně chápaná kontemplace je vyzvání stát se celým člověkem a každý druh kontemplace, který nebere ohled na bližního, je omyl.

Církevní a františkánské prameny

Bible	Ex 3,7 nn.; Mt 25,31-46; 1 Kor 15,28; Jak 2,20 nn.
Církevní dokumenty	
Františkánské prameny	PM; ChvB; Ant; 2.Lvvl; Min; NŘ 14-16; 23; PŘ 5,10; Poust; KIC; ZFr; 1. Cel 35; 2. Cel 94; SC; LM 12; LegPer; Kv 16; 2. An; 3. An; ŘehKl 10; ZKl 6
Mezifrantiškánské dokumenty	
OFM - OFMCap - OFMConv	
OSC (Klarisky)	
OSF (TOR)	Řehole 20; 30
OFS (SFR)	
Dodatky	

Poznámka: Účastníci kurzu mohou údaje o pramenech rozšířit.

1.Cvičení:

Přečtěte si následující text z mezifrantiškánského poselství „Mattli 1982“:

„S radostí zjišťujeme, že ve Třetím světě je Bůh skutečností, kterou je možné zakusit. V Asii se učíme, že je mezi lidem velice rozšířeným hnutím meditace a mlčení před Bohem; že v Africe je tělo opravdovým chrámem Božím a že přítomnost živého Boha se oslavuje rytmem a tancem; že v Latinské Americe jsou lidová zbožnost a uctívání světců přes veškeré vykořisťování smysluplnou skutečností.

Připomínáme si Františka z Assisi, který se chtěl všude a vždy klanět Bohu a milovat ho ve všech tvorech. Uchyloval se do ticha jeskyní, lesů a kostelů. Své vnitřní zkušenosti převáděl do obrazů, gest a her. Hrál Ježíšova tajemství (vánoce, velikonoce, eucharistii...). Zapojoval se do potřeby lidu vidět vlastníma očima a dotýkat se vlastníma rukama. Ve světě a ve všem, co dělal, byl zcela u Boha a před Bohem byl zcela naplněn starostmi světa.

Proto chceme opět modlitbě, liturgii a mlčení vrátit jejich vlastní váhu. Chceme přijímat věřící projevy lidu beze strachu a tvořivě se jich zúčastňovat. Když stojíme se svým lidem před Bohem, dostávají všechny naše boje a utrpení, všechna očekávání a naděje rozměr, který všechno převyšuje a zároveň všechno naplňuje.“

Úloha a otázka:

Zpracujte různé aspekty kontempace.

Do jaké míry platí ještě dnes důležitost toho, co je uvedeno v tomto textu jako nejvýznamnější?

2.Cvičení:

Čtete níže uvedená svědectví z různých kontinentů, která nám představují důležité aspekty kontempace a její integrace do života.

• Z Jižní Koreje - Kontempace a přátelství

Jsem korejská klariska a ke křesťanství jsem přešla z konfucianismu. Jednota kontempace a misie se mi jeví jako jeden vitální aspekt korejské církve. Tuto jednotu můžeme najít také již v Konfuciově teorii o JIN-JANG: „Je to pokus představit v pojmech strukturu a způsob působení vesmíru, vyjádřit kosmické principy. Síla JANG (Jang znamená světlo) zastupuje mužskou stránku, činnost a sílu. Síla JIN (Jin znamená tmu) reprezentuje ženskou stránku, neaktivní a trpící. Předpokládá se, že obě tyto síly vyvolávají ve věčném procesu harmonické spolupráce všechny přírodní jevy.“

Tuto teorii lze použít, když mluvíme o jednotě a souhře, která je mezi Bohem a člověkem. Mocí ducha je člověk schopen přijímat Boží slovo. Tatáž moc se ukázala ve vtělení Božího slova a vždy znovu ústí do úplné oddanosti druhým. Přijímat život a dávat život vzbuzuje totéž dynamické působení ducha.

V Orientě a hlavně v Koreji je věrné přátelství nejvyšší hodnotou, plodem hluboké lásky a jednoty. Jestliže některý misionář chce působit v Koreji, musí být bezpodmínečně, až na smrt, přesvědčen o hodnotě věrného přátelství. To patří k podstatě korejské duše. Věrné přátelství se projevuje upřímným srdcem, které dává jednotu slovům a skutkům. Každá misijní činnost, která tyto hodnoty neuznává nebo svou činností popírá, může vnitřnímu životu korejského lidu způsobit velké škody.

Touhu korejského lidu po nerozděleném srdci vyjadřuje krásně Chong Mong Chu (1337-1392) ve své slavné básni králi:

*„I Kdyby toto tělo zemřít a zemřít mělo,
a i když já stokrát zemřu,
mé kosti se prachem stanou,
má duše existuje nebo ne...
Co může změnit mé srdce nerozdělené,
které je svému Pámu oddané?“
(S.Mary Francis Kvon, OSC)*

Otázky:

1. Jak na vás působí toto svědectví?
2. Jaký zjišťujete v tomto textu vztah mezi aktivním a kontemplativním životem?

• Z Afriky: Dojmy z návštěvy v Malawi

„Tlumené zvuky velkého bubnu zvaly k bohoslužbám Velkého pátku. Farní kostel v Lilongwe se plnil věřícími. Seděli namačkáni na rohožkách na podlaze. Stoličky byly tento den, až na několik málo, odstraněny z kostela, aby se získalo více místa. Bambusová stěna za oltářem, která jinak oddělovala chór klarisek od prostoru kostela, byla posunuta stranou. Liturgie Velkého pátku začala vstupem kostelního sboru v africkém oblečení: představovali Krista a jeho učedníky v pašijové hře, která měla místo v liturgii.

Když se posvátná hra rozvíjela, mísily se zpěvy klarisek s tím, co se dalo v presbytáři. Hranice mezi herci a diváky se odstranily. Všichni stejnou mírou spoluúčinkovali. Ukřížováním dosáhla hra vrcholu. Do ticha zazněla poslední Ježíšova slova. Dokonáno jest. Tlumenější, tišší, nařikající mnohohlasý zpěv naplňoval prostor. Klarisky doprovázely svůj zpěv pohyby, které se rozvíjely jako modlitba, která se stala viditelnou. Potom přišlo snímání z kříže. Tělo mrtvého bylo vyneseno ven. Po určité době učedníci opět vstoupili do místnosti a na ramenou nesli máry s mrtvolou, zcela zahalenou do bílých pláten. Máry s mrtvolou pak zůstaly před oltářem.

Vzadu v kostele lze pozorovat nějaký pohyb: Tři ženské postavy, sehnuté až k zemi a čelem se země téměř dotýkající, se na kolenou středem kostela přibližovaly za tichého nařikání; prostřední byla zcela zahalena do tmavě modrého plátna: byla to Maria. Africký nářek nad mrtvým zněl ke cti popraveného Syna člověka a zdálo se, jakoby v těchto nářcích dostalo hlas všechno utrpení světa. Tři ženské postavy přišly konečně k márám, Matka se sklonila nad mrtvým Synem...

Pomalou se obec začala připojovat k třem ženám. Všichni přecházeli kolem már a sklonili se nad postavou v pohřebních plátnech. Byla to hra? Byla to skutečnost? Čas přestal existovat. Otřesné poznání se zmocnilo všech: Ježíš byl opravdu mrtev. Tehdy, dnes, v tolika zrazených, mučených, zabitých...

Následovalo uctívání kříže, přímlyvy a přijímání a to všechno vyrůstalo z pašijové hry a splývalo v jedno. Klarisky zpívaly střídavě se sborem i s věřící obcí. Zpívaly a modlily se celou svou bytostí, jejich pohyby vyjadřovaly to, co slova mohla podávat jen nedokonale. Zpěv doprovázela tichá hudba afrických strunných nástrojů. Liturgie pak skončila a kostel se vyprázdnil.

Na velikonoční pondělí jsme opět při cestě z Madisy do Blantyre jeli kolem klarisek. Měli jsme jim odevzdat dary od našich hostitelů. Všechny však byly v kostele, kde končily bohoslužby. Vešli jsme do kostela a postavili se vzadu u otevřených dveří, abychom nerušili. Naskytl se nám pohled, na který nikdy nezapomeneme. Byla to chvíle díkyčinění po přijímání. Klarisky tančily, v rukou zelené stvoły květin, tančily a zpívaly svou radost nad Pánovým vzkříšením. Rozkvetlými větvíčkami mávaly v rytmu melodie své radosti, doprovázeny bubny a strunnými nástroji, které zněly úplně jinak, než na Velký pátek. Zpěv věřících se spojoval s jejich jasnými hlasy. Pohyb probíhal celým kostelem. Byla to tančená modlitba, která všechny spojovala.“

Otázky:

1. Jak na vás tato zpráva působí?
2. Jaký vztah vidíte mezi duchem afrického obřadu a tématem tohoto učebního listu?
3. Myslíte, že tanec zde vyjadřuje rozměr, který by nám jinak unikal? O jaký rozměr by šlo?

• Z Brazílie -

Výrazové formy kontempace, jak je prožívána v kontextu osvobození jsou mezi jiným tyto:

Upozornění:

Nejdřív si přečtete jen nadpisy a vytvořte si vlastní představy k tomuto tématu - a pak si přečtete celý text!

... Modlitba, kterou vyživuje činnost

Osvobozující modlitba dostává výživu z angažovaného života, z bojů, ze společného usilování, z pochybení i z dobytých vítězství. Děkuje za úspěšné kroky, neprosí ani tak za vlastní zájmy, ale spíše za společnou cestu pro všechny, kdo trpí. V modlitbě zní zvláště podoba osvobozujícího procesu, zatíženého konflikty. Vyznání viny se samovolně mění na vyznání společné. Nikdo se neskryvá za znějícími zvuky, nýbrž se otvírá srdce a projevuje nejhlubší myšlenky. Je to modlitba, která zrcadlí svobodu srdce. Žaluje se v ní hlavně na nedostatek vztahů mezi tím, co tvrdíme a tím, co děláme, na chybějící solidaritu a slabou angažovanost.

... Modlitba jako výraz osvobozujícího společenství

Osobní modlitba má trvalou a jistou hodnotu. V angažovaných skupinách se však stává v podstatě sdělováním zkušeností a praktické činnosti, které zkoumáme a kritizujeme ve světle víry a evangelia.

Zkušenost se neomezuje pouze na osobní vztah duše k Bohu, nýbrž otvírá se ostatním, naslouchá jim a sdílí se s nimi. Jeden těší druhého a posiluje ho, pozoruje problémy těch druhých. Při vzájemném sdílení si pomáháme. Neexistuje „posvátný stud“, který by podléhal pokušení skrývat Boží navštívení a osvětlení. U většiny lze v duši číst jako v otevřené knize. To už naznačuje proces osvobozování, který se odehrává uvnitř společenství.

... Liturgie jako slavnost života

Církevní liturgie má dnes, tak jako dříve, závazný ráz a vyjadřuje navenek katolicitu naší víry. Pokud však obce věřících dovedou vnášet jednotu do víry a života, do mystiky a politiky, pak vnášejí do liturgické oblasti také slavení života, který všichni sdílejí. Lid v této oblasti vyvíjí velkou tvořivost. Výrazný smysl těchto lidí pro všechno ušlechtilé a posvátné působí, že tam nechybí důstojnost a sakrálnost. Skupina používá symboly, které jsou pro ni významné, inscenuje choreografii a často v tělesných výrazových podobách, které jsou lidu vlastní, předvádí opravdové duchovní hry.

... Modlitba jako vzájemné tážení

Osvobozující modlitba může často dostat podobu kritického zkoumání, kterým se ověřuje angažovanost a postoj všech členů společenství. Vzájemně se kritizují, ale tak, že nikdo není osobně zraňován ani se necítí zraněn. Záleží jen na objektivních kritériích jako jsou: Boží království, osvobození, úcta k cestě, po níž lid jde. Stávají se opravdová obrácení a uskutečňuje se vzájemná pomoc, které vycházejí ze vzájemné poctivosti a věrnosti.

... Politická svatost

Když probíhal proces osvobozování, vznikla situace, z níž vzešlo nové chápání svatosti. V boji proti vlastním vášním (to je trvalý úkol) přistupuje boj proti mechanismům vykořisťování a rozkládání společenství. Přitom vystupují na povrch nesnadné, ale velice reálné ctnosti: solidarita s druhými v utrpení; účast na společných rozhodnutích; věrnost dojednaným rozhodnutím; přemáhání nenávisti proti lidem, kteří se stávají agenty těch, kdo lid vykořisťují; schopnost jít za hranice toho, co je bezprostředně před námi a pracovat pro budoucí společnost, kterou dosud nevidíme a které se snad sami ani nedožijeme. Tato askeze nového druhu má vlastní požadavky i odříkání, aby srdce zůstalo čisté, připravené pro ducha blahoslavenství.

... Prorocká odvaha a dějinná trpělivost

Mnozí angažovaní křesťané čerpají ze své víry a z modlitby odvahu postavit se mocným tohoto světa a zastávat se věci lidu a jeho pošlapávané důstojnosti. Mají rovněž trpělivost s historií pomalé cesty lidu, který si navykl snášet útlak. Důvěřují lidu, jeho ceně, jeho bojové připravenosti, přes veškerou omezenost, omyly a rozumovou zaostalost. Pevně věří v sílu ducha, který působí v pokorných a trpících, ve vítězství jeho věci a v oprávněnost jeho boje. Tento postoj vychází z kontemplativního pohledu na dějiny, který totiž chápe, že jenom Bůh je pánem dějin.

... Velikonoční postoj ve smyslu listu k Fil 2,6-9

Existuje jasné vědomí významu kříže jako nevyhnutelné etapy k vítězství. Vzkříšení se prožívá jako chvíle, kdy vítězí spravedlnost, kdy lid setrvává ve svém boji, a zakládá život, který je důstojnější člověka. Je to Ježíšovo vzkříšení, které se prosazuje v průběhu dějin jako mohutný osvobozovací proces. To se slaví a prožívá jako mocná přítomnost Ducha v dějinách.

Tímto způsobem povstává nový typ Kristova člověka, hluboce angažovaného v „pozemském městě“ a zároveň ve „městě nebeském“, a přesvědčeného, že toto druhé závisí na tom, jak velice se angažujeme pro vytváření světa na této straně. Nebe není nepřítelem země, nýbrž začíná už na zemi. Obojí žije pod mocí milosti a osvobozujícího Božího činu v Ježíši Kristu. To už není jen „teologie“, ale stalo se to životem a mystikou mnoha křesťanů. (D.Aloisio kardinál Lorscheider, arcibiskup z Fortalezy v Brazílii, 1987).

Otázky:

1. Které aspekty modlitby, uváděné v tomto textu, jsou pro vás nové?
2. Jaké souvislosti poznáváte mezi kontemplací a osvobozením?
3. Kdy, kde a jak jste sami prožili takové nebo podobné zkušenosti při modlitbě ve společenství?

• Časový dokument

z bývalého Sovětského Svazu, který však se může stát i dnes aktuální na mnoha místech světa - modlitba uprostřed pronásledování a útlaku:

„Odmítám s vámi mluvit“.

Nejsem na těchto místech poprvé. Najít správný způsob chování vůči KGB nebylo na začátku vůbec snadné. Většina tam vyšetřovaných se na začátku snaží klamat a něco si vymýšlí. Ve věci mazanosti je však ďábel vždy chytřejší než my. Každý možný dialog s ním se vždy promění ve hru „na jednu branku“. Nakonec se cestou úskočné, dávno vyzkoušené a pečlivě vypracované metody, dozvědí, co potřebují a člověk se stává zrádcem.

Když mne asi před deseti lety poprvé přivedli do těchto zdí a začali se mne vyptávat na známé z Filosofické fakulty, snažila jsem se něco vymyslet a říkat jen to „dobré“. Když jsem se pak vrátila domů, zjistila jsem s hrůzou, že se chtěli dovědět něco jiného, než na co se ptali. Ptali se např. kde bydlí V.F. a já jsem řekla její adresu v domnění, že ji KGB stejně může znát. Vyšetřující soudce však chtěl zjistit jenom, jak dobře se s V.F. známe.

Tak je to všude. Manipulovali se mnou, hráli si se mnou. Toto setkání stačilo, abych si pro celý život osvojila jedinou možnou taktiku chování vůči KGB: odmítala jsem veškerou rozhov. Později používala KGB různé triky, jak mne přimět k rozhovoru: přísný vyšetřovatel byl nahrazen dobromyslným, hrozili mi psychiatrickou klinikou, dělali nátlak na mé rodiče.

Tiše jsem se za sebe modlila. Pomáhala mi především modlitba k Ježíšovi: „Pane Ježíši Kriste, Synu Boží, smiluj se nade mnou, hříšnici.“ Tato modlitba kolem mne vytvořila neproniknutelné pole. Díky ní jsem se cítila plně chráněná, ať už jsem byla za jakýmikoli zdmi a v jakýchkoliv okolnostech. Svátí Otcové radí bojovat s Dábly tak, že je prostě nebereme na vědomí a nevěnujeme jim víru. Takovým způsobem jsem se také snažila odrážet tvrdošijné, nejrůznější a často hodiny trvající obtěžování vyšetřovatelů KGB jednoduše jsem na to nereagovala. Nepustila jsem je do svého vědomí. V naší praxi se tak spojila v jedno zkušenost disidentů a zkušenost asketická. Solženicyn vyslovil podobné boxerské pravidlo pro chování vůči KGB: „Nic jim nevěř, ničeho se neboj, o nic nepros“. Ještě jedna úžasná podobnost byla nápadná mezi postupem této organizace a metodami zloducha: jak dovedně využívají každou lidskou slabost, jaký ďábelský cích pro zlo vskutku mají! Jejich existence spočívá na využívání nízkých lidských citů: strachu, závisti, marnivosti, nedůvěry. Když zpozorují, že něco vzniká: semináře, časopisy, kroužky, nezačínají zatýkáním, nýbrž se začnou pokoušet toto něco nového rozložit zevnitř, poštvat lidi proti sobě, navzájem je zneprátenit.

„Odmítám s vámi mluvit“: Tehdy při poslední návštěvě na KGB jsem řekla tuto jedinou větu. Karmazký vyšel na deset minut ven. V té době jsem zpívala oblíbenou modlitbu „Hymnus na nejsladšího Ježíše“. Protože jsem věděla, jak dlouho se může sedět na KGB, vzala jsem si s sebou pro každý případ z domova zpěvník. Když se Karmazký vrátil, začal opět na mne mluvit. Zřejmě dostal od nadřízených instrukce. Začal abstraktním tématem.

„Řekněte mi, Taťano Michajlovno, odkud máte vy a Poreš takovou víru v Boha? Byla jste vychována v normální sovětské rodině, vaši rodiče jsou inteligentní lidé, ateisté. Nemáte pro víru žádné společenské kořeny. Nepocházíte ze šlechtické vrstvy ani z vrstvy kulaků. Naše společnost přece nemůže vyvolat žádné náboženské vědomí, nejsou pro to u nás žádné předpoklady: vykořisťování lidí neexistuje, všude máme ateistickou propagandu, všichni umí číst a psát, nikdo nevěří pohádkám. Všechny nás zde zajímá: proč věříte právě vy, lidé s universitním vzděláním, takovým nesmyslům? Jako nějaká stará žena, která neumí číst a psát?“

Nebylo to poprvé, co se na KGB začalo s takovou zásadní řečí. Dříve jsem naletěla, vysvětlovala jsem, jak nejlépe jsem uměla, snažila jsem se vysvětlit, že naši víru nelze vysvětlit žádným vlivem ze Západu, že živý Bůh sám přišel do mé duše, že není větší radosti nad tento nový život v církvi. Nevím, zdali jsem jim mohla dát aspoň něco. Asi sotva.

Až dodnes vedou nesmiřitelný boj proti víře, proti duchu, proti tomu, co nemůže vstoupit do jejich vědomí, co chápou jako své největší ohrožení a co vidí jako svého nejvážnějšího nepřítele - vždyť jsou to vrazi, cynikové, nelidsky a ďábelsky mazaní. Nenašli žádné „materialistické“ vysvětlení pro křesťanskou obnovu v dnešním Rusku. Ani žádné nenajdou. To jim však nebrání odsoudit na jedenáct let do vězení mravně zářivého, laskavého a nadaného Volodu Poreše. Taťána Ščipková, která si též odseděla roky vězení, je teď téměř slepá, Saša Ogorodnikov těžce onemocněl.

A my, čím my jim můžeme pomoci? My, jejich přátelé, zatím ještě na svobodě. Hořela jsem hanbou, že má láska je tak bezmocná. Proto jsem zakroutila hlavou, když se Karmazký zeptal: „Ptám se vás podruhé. Odmítáte svědčit? Víte, jakou máte odpovědnost podle §181?“

Zakroutila jsem hlavou a to znamenalo: „Vím to, jsem připravena“. (Taťána Goritčeva).

Ulohy a otázky:

1. Uveďte deset až dvanáct zemí, o kterých víte, že tam je podobná situace.
2. Prožili jste sami situaci, kdy vám zůstala jen modlitba? Sdělte ji s druhými!

Použití

E

1. použití:

Trapista Tomáš Merton jasně poznal, že František přestupuje oddělování kontemplace a činnosti.

Přečtete si další text a ve své skupině se k tomu vyjádřete:

.....
„František z Assisi se nepovažoval za mnicha. Kdyby byl chtěl být mnichem, byl by našel mnoho klášterů, do kterých mohl vstoupit. Zřejmě si též nemyslel, že je ‚kontemplativní člověk‘. Ani trochu ho nezajímalo srovnávat činný a kontemplativní život. Přitom vedl obojí zároveň, a to v nejvyšší dokonalosti. Nebyl mu cizí žádný dobrý skutek, žádné dílo milosrdenství, ať tělesného, nebo duchovního, nebylo cizí jeho podivuhodnému životu. Jeho svoboda zahrnovala všechno.

František se mohl dát vysvětit na kněze. Bránil se tomu z pokory (neboť i to mohlo být ‚povolání‘ a on již dospěl nad všechna povolání). Přesto měl v plné míře apoštolského ducha oběti a lásky, které patří k životu kněze. Musíme se divit, že František nikdy nesloužil mši - fakt, který si u tak duchovního člověka můžeme sotva představit.

František si nárokoval jediné povolání, které bylo v té době uznáváno - povolání poustevníka. Často se uchyloval na hory a tam se modlil a tam žil. Nikdy mu však nenapadlo věnovat se úplně této poustevnické existenci. Zůstával sám, dokud ho Duch držel v samotě, a pak se dal stejným Duchem vést zpět do měst a vesnic.

Kdyby snad nad tím zvláště uvažoval, mohl možná dospět k závěru, že podstata jeho ‚povolání‘ je ‚prorocká‘. Byl jako druhý Eliáš nebo Eliseus, Duchem v samotě poučován, ale Bohem vedený do měst lidí, aby jim hlásal poselství. Různé stránky povolání svatého Františka nám ukazují, že zde stojíme nad úrovní obvyklých ‚stavů života‘. Právě proto bychom udělali dobře, když mluvíme o ‚smíšeném životě‘ nebo o ‚apoštolském povolání‘, kdybychom si je představovali v podobě Františka nebo Eliáše“.

2. použití:

Čtete následující slova:

.....

„Skutečnost v pravém smyslu slova není pro věřícího ani profánní ani sakrální, nýbrž zcela **svátostná**: zjevuje Boha, vzývá ho, žije se božskou skutečností. Zkušenost víry dává životu jednotu proto, že vidí skutečnost jako jednotu, ve které je Bůh původem a cílem všech věcí. Živá víra jako způsob života předpokládá kontemplativní postoj ke světu. Všude vidí a nachází stopy Boží přítomnosti.

Nestačí však, aby víra byla živá, musí být též **opravdová**. Víra je opravdová jen tehdy, když vede k lásce, k pravdě a ke spravedlnosti. Lidé nejsou milí Bohu proto, že se k němu hlásí, nýbrž tehdy, když se skutečně snaží spolu s ním budovat jeho království, království pravdy, lásky a spravedlnosti. Jen taková angažovaná víra je **spásná víra** a tím též **opravdová víra** (srov. Jak 2,20n).

Takové víře se Bůh zjevuje jako svatý Bůh. S touto vírou stojíme před tím, co je v nejvyšším smyslu důležité a definitivní. S tím si nelze zahrávat, protože tento svatý a absolutně důležitý Bůh se jeví jako Bůh angažovaný, který slyší křik utlačovaných. On může říci: ‚Dobře jsem viděl ujařmení svého lidu, který je v Egyptě... znám jeho bolesti... sestoupil jsem, abych jej vysvobodil z moci Egypta...‘ (Ex 3,7n). Jinak řečeno, Bůh, který v modlitbě říká člověku: ‚Přijď!‘, mu v stejné modlitbě říká: ‚Hleď!‘. Bůh, který volá, od nás žádá, abychom svou vášeň pro něho spojovali s vášní pro své trpící bratry (srov. Mt 25,31-46)“ (kardinál A. Lorscheider).

Otázky:

1. Jsou mezi vašimi známými lidé, kteří se takto modlí?
2. Čím se vyznačují?

3. použití:

Představte si některé symboly světových náboženství a uvažujte o nich. Co vám říkají? Jaké podobnosti a rozdíly zjišťujete?:

- Kolo zákona (kolo s loukotěmi): symbol osmeré cesty buddhismu.
- Znamení AUM nebo OM, napsané sanskrtem: symbol jediného Jsoucího, Brahmy, v hinduismu.
- Srp a hvězda: islám.
- Křesťanský symbol kříže.

Jste Kristovýmá rukama, Kristus je bez rukou, má jen naše ruce pro svou práci. Nemá nohy, má jen naše nohy, aby lidi přiváděl na své cesty. Kristus nemá rty, má jen naše rty, protože my jsme slovy a činy Božím poselstvím.

Literatura

F

Amaladoss, M.,

Contemplative Life for All. Ve: Vidyajyoti: Journal of Theological Reflection, LVII (1993) 527-537.

Bartoli, M.,

Klara von Assisi. Die Geschichte ihres Lebens (Werl 1993).

Clarke, P. B. (vyd.)

Atlas der Weltreligionen (Gütersloh 1993).

Conti, M.,

Eremo ed evangelizzazione nella vita die Francescani: G. Cardapoli/M. Conti (vyd.)
Lettura spirituale-apostolica delle Fonti Francescane (Rom 1980) 57-102.

Engemann, A.,

Heilige Zwiesprache. Franziskanische Betrachtungsmethode (Werl 1964).

Goritschewa, T.,

Von Gott zu reden ist gefährlich. Meine Erfahrungen im Osten und im Westen (Freiburg 1984) 11-15.

Kongregace pro instituty zasvěceného života a pro společnosti apoštolského života (vyd.)

Kontemplativní rozměr řeholního života. (Vatikán 1980).

Jungclaussen, E.,

Die Fülle erfahren. Tage der Stille mit Franz von Assisi (Freiburg 1978).

Lehmann, L.,

Tiefe und Weite. Der universale Grundzug in den Gebeten des Franziskus von Assisi (Werl 1984).

Lohrscheider, A.,

Hauptmerkmale und Herausforderungen der Kontemplation: L. Boff, Aus dem Tal der Tränen ins Gelobte Land (Düsseldorf 1982).

Merton, Th.,

No man in an Island (New York 1955).

Ötinger, F. C.,

Gesamtausgabe. Ehmann (vyd.), 11 dílů, Neuausgabe (Stuttgart 1960nn).

Pohlmann, C.,

- Der neue Mensch Franziskus (Mainz 1985).
- Franziskanische Meditation. Erfahrungen für heute (Mainz 1982). Nimmt auch Bezug auf Yoga und die hinduistische Mantra-Praxis.

Rotzetter, A.,

Universale Sendung und Claustrium. Eine weltzugewandte Spiritualität in Kloster: Ders. (vyd.), Geist und Welt: Seminar Spiritualität 3 (Zürich 1981) 211-231.

Schmucki, O.,

- Gotteslob und Meditation nach Beispiel und Anweisung des hl. Franziskus von Assisi (Luzern 1980).
- „Mentis silentium“. Il programma contemplativo nell' Ordine francescano primitivo : Laurentianum 14 (1973) 177-222.

Wanne, J. J.,

Traditional Korea. A Cultural History (Seoul 1972) 107.

Meditace

*Čím víc slyším Evropany hovořit o meditaci,
tím více pocituji,
že je vlastně musím od toho odradit.
Vůbec nechápou,
o co se jedná.*

*Čtěte ve svých svatých Písmech,
a najdete totéž,
co v našich:
Máš milovat své bližní;
máš milovat Boha;
máš milovat své bližní v Bohu.
A všechno ostatní je nadbytečné.*

*Nikde nestojí: máš meditovat.
Když však chceš milovat Boha
a své bližní
a objevíš velkou pravdu,
že meditace ti k tomu může pomoci
a že k tomu může být zcela rozhodující pomocí,
potom máš meditovat,
a když toto objevit nechceš,
měl bys toho nechat.*

Gopi Krišna

